

Bok och film

Att arbeta med berättelser i
den anpassade grundskolan

Tema: Kroppen

Kultur engagerar och kan vara ett viktigt verktyg för pedagogiska insatser!

Böcker, filmer, föreställningar och andra kulturuttryck hjälper oss att förstå omvärlden men också oss själva, vårt förflutna, samtid och att potentiellt blicka in i framtiden. Framför allt är kulturen viktig för att den ibland lyckas beskriva våra egna känslor och stunder vi ofta tror är bara våra egna.

Bok och film i den anpassade grundskolan är ett regionalt projekt som vill ta vara på ett antal teman som på olika sätt diskuterar känslor, kroppar, instinkter och mycket annat som gör oss till människor. Vi har tagit fram teman som diskuteras i bok/filmhandledningar, dessa är tänkta som ett stöd främst för lärare i den anpassade grundskolan som vill arbeta med att utforska olika teman utifrån böcker och film.

Varje handledning innehåller, förutom den pedagogiska delen, även tips på böcker och filmer som lämpar sig för arbetet.

Vi som arbetat med dessa handledningar heter:

Katarina Larson - konsulent
litteratur barn/unga,
Förvaltningen för kulturutveckling

Sanjin Pejkovic - konsulent film,
Förvaltningen för kulturutveckling

Ida Ross - fokusbibliotekarie
Vallastadens skola, Linköping

Katarina Sundman - filmkoordinator
Film Västernorrland

Cecilia Träff - filmpedagog
Film Västernorrland

Emma Vendelek - litteraturvetare,
kulturpedagog, socionom

2024-01-08

Bok och film: Att arbeta med berättelser i den anpassade grundskolan. Tema: Kroppen

Illustrationer: Gabriella Kalmar

Kontakt: Sanjin Pejkovic och Katarina Larson

Kulturförvaltningen, Konst och kultur

sanjin.pejkovic@vgregion.se

katarina.larson@vgregion.se

Innehåll

1	Introduktion.....	4
1.1	Du avgör själv nivån.....	4
1.2	Val av berättelse och medium.....	4
1.3	Processen.....	5
1.3.1	Förberedelser.....	5
1.3.2	Upplevelsen.....	6
1.3.3	Efterarbete.....	7
1.4	Vad säger läroplanen?.....	6
2	Analysmodell för bok och film.....	10
2.1	Beskriv.....	10
2.2	Tolka.....	11
2.3	Reflektera.....	11
3	Tema.....	14
3.1	Känslor.....	14
	Övningar	
3.2	Vad är en kropp?.....	15
3.3	Exempel på metod för bok och film.....	17

1 Introduktion

Berättelser finns överallt. Vi bär dem inom oss och möter dem varje dag, på jobbet, i vardagen, i människor, filmer, böcker och på sociala medier.

Berättelser som fångats i litteratur, film, konst, musik bär på en alldeles särskild kraft och möjlighet till insikt, möte och förståelse som blir möjlig när vi stannar upp inför dem, delar dem och låter dem spegla vår egen berättelse.

Denna handledning bjuder in till att arbeta med film och böcker. Materialet lyfter även berättelsen ur sitt specifika medium för att skapa en pedagogisk handledning som kan tillämpas på alla typer av berättelser.

1.1 Du avgör själv nivån

Det här är ingen handledning som är tänkt att följas till punkt och pricka. Se den som en inspiration och öppning in till olika sätt att arbeta med litteratur och film.

Som pedagog känner du din elevgrupp bäst. Vilken nivå eleverna befinner sig på och vilka intressen och erfarenheter som finns i gruppen beror inte alltid på ålder och årskurs. Använd det som passar in i ert pedagogiska arbete, utifrån andra moment i planeringen och gruppens unika förutsättningar. Ni väljer vilka delar ni vill fokusera på.

Exempelvis kanske ni vill se film och sedan gå rakt på övningarna istället för att arbeta

Se handledningen som ett smörgåsbord och välj det som känns roligt att pröva med era elever.

Oavsett om man tycker om berättelsen eller ej kan man nästan alltid hitta något som man blir berörd eller störd av – ett ord, en scen, en karaktär

med analys. Känn er också fria att arbeta med de exempel som föreslås eller välj egna filmer, böcker eller övningar.

1.2 Val av berättelse och medium

Oavsett om man tycker om berättelsen eller ej kan man nästan alltid hitta något som man blir berörd eller störd av - ett ord, en scen, en karaktär - och då har man något att arbeta vidare med både inom sig själv och i gemensamma diskussioner och reflektioner.

Något av det finaste du som pedagog kan ge dig själv och gruppen är din nyfikenhet inför att upptäcka och uppleva tillsammans, så sök gärna efter material som väcker den lusten i dig.

Tips inför val av berättelse!

- Välj ett material som du som pedagog är insatt i och intresserad av.
- Välj ett material som finns tillgängligt.
- Välj ett material som går att knyta an till något som gruppen har eller ska arbeta med eller samtala kring.

Tillgång till filmexempel

I framtagandet av det här materialet blev det tydligt att det numera är svårt att fysiskt tillhandahålla en film. Några av de filmexempel som tas upp i den här handledningen finns i skrivande stund tillgängliga på kostnadsfria streamingtjänster som Filmriket Play, SVT Play, UR Play och Öppet arkiv. Undersök vilka resurser din verksamhet har i form av licenser och tillgång till AV-mediacentral.

Tips!

Om du vill se en film för att förbereda dig inför ett skolbiobesök eller annan filmvisning går det ofta att få tillgång till en visningslänk från distributören. Behöver du hjälp med rättigheter, distribution eller annat filmrelaterat kan du alltid höra av dig till regionens filmkonsulenter.

1.3 Processen

Vi delar in arbetet i tre delar: Förberedelser, upplevelsen och efterarbetet.

Vi uppmuntrar till att ni genom hela processen tänker in och använder det befintliga stöd i form av TAKK och bildstöd ni brukar använda med eleverna.

1.3.1 Förberedelser

Ibland kan det vara fantastiskt att kasta sig in i en upplevelse utan några förberedelser, men i andra fall kan tiden som läggs på att förbereda sig vara avgörande för hur en upplevelse tas emot. Dessutom är alla olika, och i skolans värld, där många ska ta del av samma material, kan det ofta vara bättre att vara förberedd.

Vad är det då som ska förberedas?

Dels handlar det om att veta vad som kommer

att hända. Hur ska gruppen ta del av berättelsen? Behöver de ha med sig något särskilt, eller göra något själva? Ska ni vara i klassrummet eller åka iväg någonstans?

Dels handlar det om innehållet och formen för själva berättelsen. Du som pedagog bör ta del av berättelsen innan du introducerar den för eleverna. Då kan du känna dig trygg i vad som kommer och förbereda dem som kan behöva det. Det blir dessutom enklare att planera arbetet runt omkring boken eller filmen.

Sätt att presentera filmen eller boken för eleverna!

- Läs paratexterna (baksidan på boken eller synopsis på filmen). Vilka tankar dyker upp?
- Visa upp boken och prata om hur den ser ut. Vilka förväntningar har gruppen utifrån omslagsbild, tjocklek, titel osv?
- Visa filmens trailer. Vilka förväntningar har gruppen utifrån trailern? Går det att veta vilken genre filmen tillhör?
- Berätta om en eller några karaktärer som gruppen kommer att möta.
- Låt eleverna veta om det är något du vill att de ska uppmärksamma. Ibland kan det underlätta att ha något att fokusera på - det kan vara kopplat till berättandet (hur ser det ut i berättelsen, vem är det som berättar och hur vet vi det med mera.) eller temat (vilka känslor upplever huvudpersonen).
- Sök information om berättelsen, dess upphovsperson eller kring temat och
- Presentera för varandra. Gör en gemensam mindmap eller ett collage.

1.3.2 Upplevelsen

Här är några exempel på hur en berättelse, i bok- eller filmform, kan upplevas:

Bok

- Högläsning av lärare
- Lyssna på ljudbok
- Läsa själv
- Läsa utdrag ur en bok eller hela boken
- Läsa om en bok, eller ett utdrag, flera gånger

Film

- Gemensam visning i klassrummet
- Individuell visning på dator eller platta
- Film på bio (Skolbio)
- Se en hel film eller endast utvalda scener
- Se samma scen eller film flera gånger

Båda

- Läsa boken och se filmen.

Förbered upplevelsen genom att prata om hur en bra läsmiljö är eller hur en filmvisning går till. Låt eleverna själva komma med förslag och skapa gemensamma riktlinjer för hur det ska vara när ni läser eller ser på film.

När börjar en film?

Ett tips kring filmvisningen är att ställa frågan: När tycker ni att filmen börjar?

Vissa tycker att filmen börjar när ljuset släcks, när förtexterna kommer igång eller när ni satte er på bussen till biografen. Utforska de delar av upplevelsen som inte är själva filmen: Finns det biljetter? Hur sitter man mest bekvämt? Gå fram och känn på ridån i biografen och titta var projektorn finns.

Förbered upplevelsen genom att prata om hur en bra läsmiljö är eller hur en filmvisning går till. Låt eleverna själva komma med förslag och skapa gemensamma riktlinjer för hur det ska vara när ni läser eller ser på film.

1.3.3 Efterarbete

I efterarbetet får eleverna reflektera över det de upplevt. Du som pedagog kommer förhoppningsvis få syn på tankar och idéer som uppkommit. Ett efterarbete kan bestå av allt från ett samtal till en konkret uppgift. Ibland behöver upplevelsen bara vara, det finns ett egenvärde i att få en gemensam upplevelse och bara prata om den.

Andra gånger är det perfekt att ta avstamp i berättelsen för eget skapande i form av text, konst, rollspel eller eget filmande. Använd gärna exempel från filmen eller boken i ert efterarbete.

Om du har tillgång till filmen, är ett sätt att jobba utifrån klipp och utvalda scener, annars är ett tips att titta på trailern (sök på Youtube) eller visa stillbilder från filmen för att lyfta en karaktär eller situation. Ni kan även lyfta fram bilder från en bok eller läsa om utvalda stycken. Analysmetoden nedan går lika bra att applicera på ett utdrag ur en bok, film, trailer eller hela verket.

Dolda kunskaper

Ibland kan eleverna mer än de själva tror. Kanske har de aldrig tidigare stött på ordet genre, men kan ändå skilja på en komedi och ett drama, då

de känner igen elementen typiska för respektive genre.

Du som lärare kan hjälpa eleverna att sätta ord på sina kunskaper och få dem att inse att den egna kulturella kompetensen kan bygga självförtroende och skapa lust till att lära sig mer.

1.4 Vad säger barnkonventionen och läroplanen?

Genom berättelser lär vi oss mer om oss själva och vår omvärld. Rätten till konst och kultur, oavsett om det är film, litteratur eller någon annan inriktning, är en mänsklig rättighet och utgör en del av barnkonventionen och skolans läroplan.

Barnkonventionen artikel 31

Konventionsstaterna erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet. Konventionsstaterna ska respektera och främja barnets rätt att till fullo delta i det kulturella och konstnärliga livet och ska uppmuntra tillhandahållandet av lämpliga och lika möjligheter till kulturell och konstnärlig verksamhet samt till rekreations och fritidsverksamhet.

Berättelser, litteratur och medier kan förutom de rent konkreta målen som handlar om

kultur, estetisk verksamhet och eget skapande vara verktyg för att ta sig an i stort sett vilket arbetsområde som helst i skolan.

Att utgå ifrån en berättelse är att ha en gemensam utgångspunkt och referensram, ett konkret exempel att bygga kunskap och reflektioner kring, och ett sätt att ta del av kulturutbudet. Det går att koppla berättelser i olika estetiska former till de flesta av målen i läroplanen. Nedan listas några tydliga exempel.

Lgrsär22, sida 5:

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla

tillsammans med förmågan att förstå

och leva sig in i andras villkor och

värderingar. Skolan är en social

och kulturell mötesplats som

både har en möjlighet och

ett ansvar för att stärka

denna förmåga hos alla

som verkar där.

I läroplanens övergripande

mål och riktlinjer

står det att "lärarna ska

sträva efter att i undervisningen

balansera och integrera

kunskaper i sina

olika former". Vidare att skolan

ska ansvara för att varje elev efter

genomgången grundskola bland

annat:

Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder skapas och tolkas. Genom undervisningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur i form av film, fotografi, design, konst, arkitektur och miljöer.

- kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning, skapande, kommunikation och lärande.
- kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud.

Ämne: Bild

- Undervisningen i ämnet bild ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper om hur bilder skapas och tolkas. Genom undervisningen ska eleverna få erfarenheter av visuell kultur i form av film, fotografi, design, konst, arkitektur och miljöer.

Ämne: Samhällsorienterande ämnen

- Skildringar av livet förr och nu i barnlitteratur, sånger och filmer.
- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av

digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

- Metoder för att söka information från olika källor. Hur man kan värdera, bearbeta och presentera information, såväl med som utan digitala verktyg.

Ämne: Svenska

Genom undervisningen i ämnet svenska ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

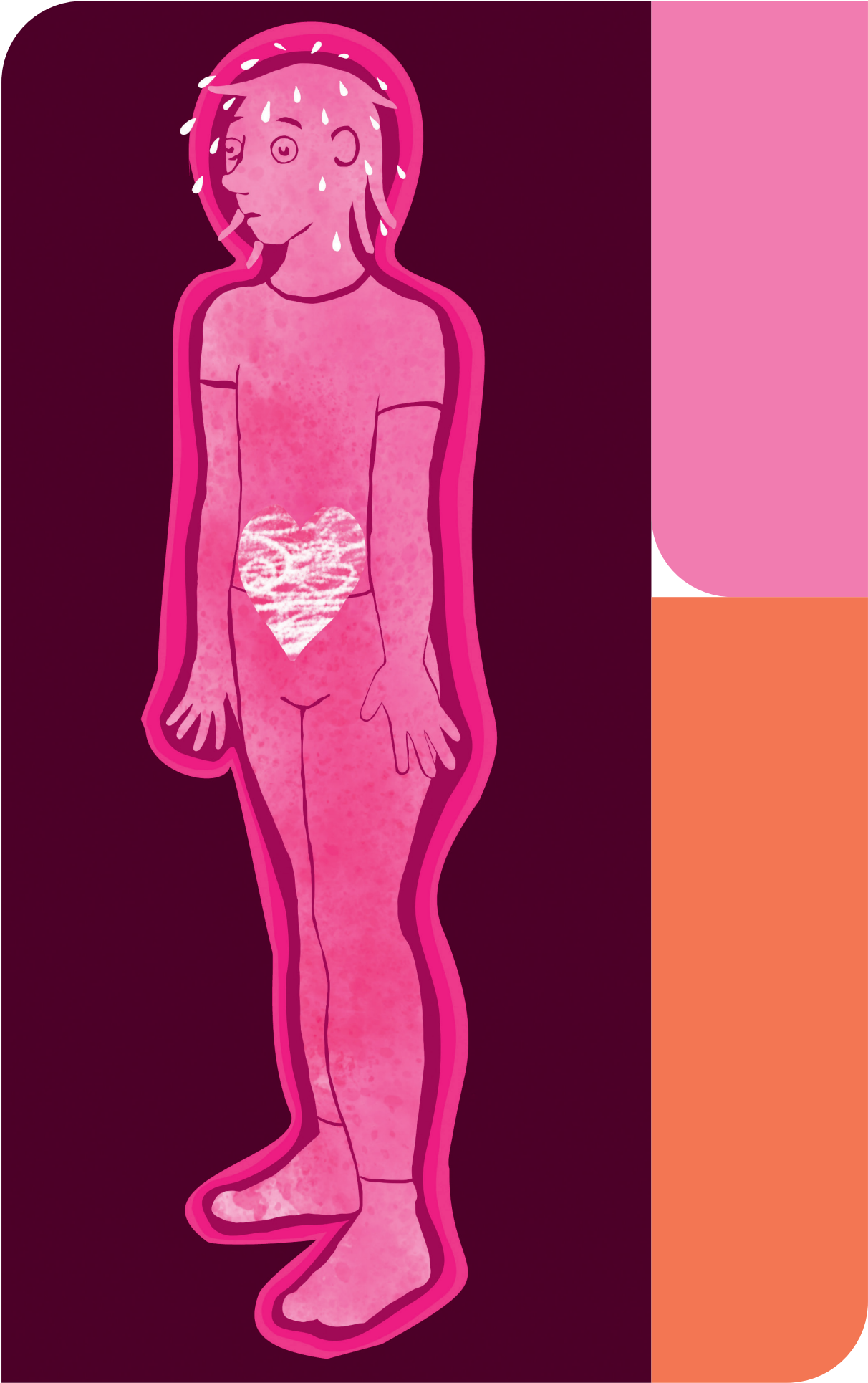
- bearbeta innehållet i litteratur, bilder, film, teater, drama och andra medier, och
- söka och värdera information från olika källor.

Ämne: Estetisk verksamhet

- Bilder, film, musik, sång, dans och hantverksföremål från olika kulturer och traditioner.
- Mål att eleverna kan använda och ta del av många olika uttrycksformer såsom språk, bild, musik, drama och dans samt har utvecklat kännedom om samhällets kulturutbud"

Teman kroppen och känslor i handledningen har också stark koppling till läroplanen där det står: "Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer."

"Skolan har ett ansvar för att eleverna återkommande under skolgången får möta frågor som rör sexualitet, samtycke och relationer."

2 Analysmodell för bok och film

Genom att analysera en berättelse utifrån ett eller flera perspektiv kommer värderingen av upplevelsen och verket i andra hand. Det viktiga är inte om det är en bra bok eller inte, utan vad vi kan göra med upplevelsen. Tolka först - tyck sedan!

Tydliggör i början av arbetet att var och en utgår från sig själv och sin egen upplevelse - det finns inga rätt och fel.

En bra första fråga kan vara om någon minns något särskilt i berättelsen, en scen eller en händelse som har stannat kvar. Då får både du och eleverna en utgångspunkt i samtalen.

Analysen delas in i tre delar: Beskriv, tolka, reflektera. Den här analysmodellen går att applicera på valfri berättelse i valfritt medium.

2.1 Beskriv

Här finns utrymme att vara så konkret som möjligt, men försök undvika värderingar.

- Vilka karaktärer finns med i berättelsen?
- Var utspelar sig berättelsen? Land, stad, under vattnet, på internet, fantasivärld? Hur vet vi det?
- Vilka miljöer utspelar sig berättelsen i? Huvudpersonens rum, skolan, slottet, på ridlägret? Lista så många av berättelsens olika miljöer ni kan komma på.

Välj de delar av analysmodellen som känns möjliga och meningsfulla i just era elevgrupper.

- När utspelas berättelsen? Nutid, dåtid, framtid, på våren, på natten? Hur vet vi det? Leta efter tidsmarkörer som bevis (kostym, tekniska uppfinningar och specifika ord, eller kännetecken i naturen).
- Är berättelsen kronologisk eller finns det tidshopp?
- Hur är tempot i berättelsen? Jämför tiden det tar att uppleva berättelsen och tiden under vilken den utspelar sig.
- Vem berättar? Vems perspektiv?

Bokfrågor

- Hur är språket? Korta eller långa meningar? Poetiskt? På rim? Roligt?
- Lärde du dig några nya ord eller begrepp?
- Finns det bilder? Hur ser de ut?

Filmfrågor

- Hur låter filmen? Ljudeffekter? Musik? Talat språk?
- Hur ser filmen ut?
- Ljus eller mörk? Vilka ljuskällor går att se? Vad är det för väder?
- Vilken rekvisita, scenografi, mask/smink och kostym används?
- Hur är skådespeleriet? Trovärdigt? Mycket känslor?
- Många snabba klipp eller långa?

Genre

Alla känner igen en genrefilm. En västernfilm innehåller ofta dueller, hästridning, cowboys och amerikansk ursprungsbefolkning. En skräckfilm har som uppgift att skrämja oss medan komedi ska roa oss. En krigsfilm innehåller krig medan en romantisk komedi innehåller kärlek och romans.

Prata om olika genrer och förväntningar på dem. Fundera tillsammans med eleverna om vilken genre berättelsen tillhör.

En filmgenre är en typ eller kategori av filmer som har vissa gemensamma drag. Alla filmer grupperas inte inom en filmgenre, man kan också blanda dem. Filmgenrer kan vara smalt eller brett definierade. Exempelvis innehåller skräckfilm en mängd undergenrer, och det finns många olika sorters komedier.

Prata om olika genrer och förväntningar på dem. Fundera tillsammans med eleverna om vilken genre berättelsen tillhör. Kan den vara mer än en genre? Hitta kännetecknen i berättelsen.

2.2 Tolka

Lägg till ordet varför och ställ följdfrågor till det ni har beskrivit.

- Allting i berättelsen är val som författaren, regissören eller någon annan har gjort, och kan därmed analyseras och ifrågasättas: Varför tror du författaren/filmskaparen valde att göra så? Vad hade hänt om det var så här i stället?

Exempel på frågor utifrån beskrivningsfasen:

- Varför är just de här karaktärerna med?
- Varför utspelar sig berättelsen i den här miljön?
- Varför är tempot långsamt?
- Varför är det den här typen av musik?
- Varför är dialogen på rim?

2.3 Reflektera

Se gärna reflektionen som en upptäcktsfärd, en upplevelse mer än som en stund med frågor och svar. Nedan finns frågor ni kan utgå ifrån och ta som stöd. Ställ gärna även egna frågor och uppmana eleverna att göra detsamma.

Utgå ifrån era beskrivningar och tolkningar och reflektera utifrån svaren:

Hur menar du då? Kan du ge exempel? Här går det också att ställa följdfrågan: Hur påverkade det din upplevelse?

Exempel:

- Att boken var på rim - hur påverkade det din upplevelse?
- Att musiken var spännande - hur påverkade det din upplevelse?

Andra frågor för reflektion:

- Vilka känslor kände du under och efter berättelsen?
- Har upplevelsen lärt dig något eller gett dig något nytt?
- Fick berättelsen dig att tänka på något i ditt eget liv eller i samhället? Berätta!
- Fick berättelsen dig att tänka på någon annan berättelse? Vad fick dig att tänka på den i så fall? Vad finns det för likheter och olikheter? Kan ni koppla berättelsen till något ni jobbat med tidigare?
- Vad tror du att den som skapade berättelsen ville säga? Varför tror du att hen ville berätta just den här berättelsen?
- Om du hade fått ändra på något i berättelsen, vad skulle det vara?
- Titeln på berättelsen - varför tror du att den heter just så? Kan du komma på andra namn som skulle passa?

Ytterligare analys och jämförelse:

- Analysera tiden och samhället när berättelsen gjordes. Vad säger berättelsen oss om det? Jämför med om berättelsen gjorts idag och vad ni tror hade varit annorlunda.
- Finns det tidigare versioner av boken/filmen? Jämför de olika versionerna och hur berättelsen och framställningen förändrats. Vad finns kvar och vad har tagits bort?

Varför tror ni att de har gjort just dessa val?

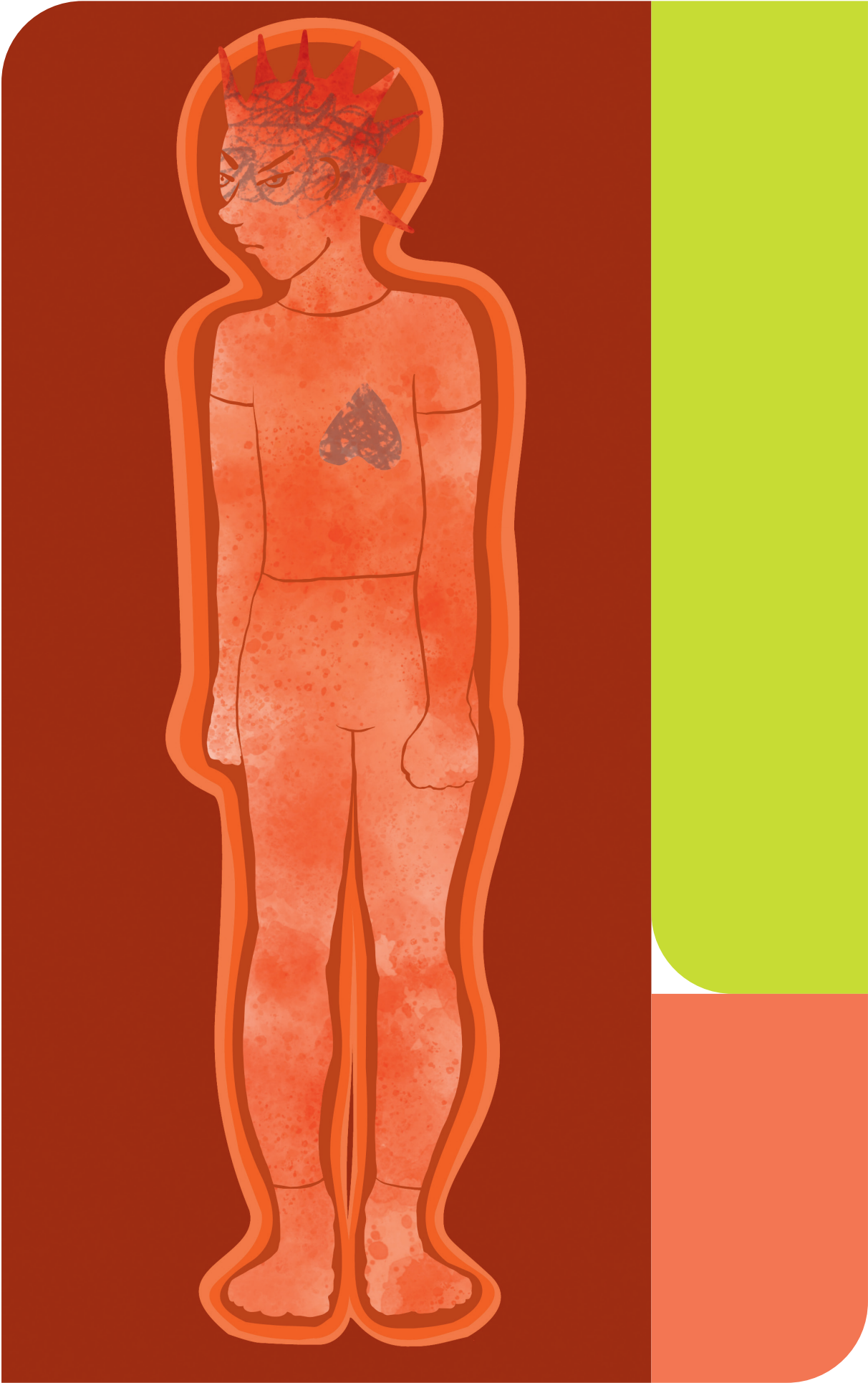
- Fundera över alternativa slut på berättelsen.
- Låt eleverna reflektera över berättelsen och sig själva. Har de några likheter med någon av rollfigurerna. Har de varit med om något liknande?

I slutet av arbetet kan det vara intressant att låta eleverna fundera över hur de upplevde berättelsen, och här är värderingarna välkomna. Prata om den personliga smaken, om referenser och erfarenhet. Vi kan gilla olika saker, men även lära oss av sådant vi inte gillar. Och kanske hitta något intressant även i en berättelse som vi upplever som tråkig. Håller de med varandra i tolkningarna, eller tolkas berättelsen på olika sätt i gruppen?

Prata om den personliga smaken, om referenser och erfarenhet. Vi kan gilla olika saker, men även lära oss av sådant vi inte gillar. Och kanske hitta något intressant även i en berättelse som vi upplever som tråkig.

Tips!

- Relatera nya berättelser till sådana ni arbetat med tidigare, eller sådana ni tycker om. Ha gärna en fysisk plats för berättelserna, det kan vara utskrifter av stillbilder, filmaffischer och bokomslag eller egna verk som bygger på berättelserna

3 Tema

Här ger vi exempel på böcker, filmer och övningar kopplade till ett tema. Det finns ytterligare böcker att välja bland i boklistan som följer med handledningen eller på närmsta bibliotek. Du kan även leta efter fler filmer på SVT play eller Filmriket play.

Tycker dina elever om att se på film, läsa böcker, titta på en bild och hitta på en berättelse, samtala, rita, skapa? Välj det du tror blir roligast att göra tillsammans eller pröva att utmana med något nytt!

Ni känner era elever, välj de böcker, filmer och övningar som känns relevanta för er.

3.1 Kroppen - jag och min identitet

Kroppen utgör en högst central del av vår existens, och vi har olika uppfattningar om och förhållningssätt till våra kroppar. Här vill vi öppna upp för samtal om betydelsen av kroppen och hur vi förhåller oss till den egna - och andras. Vi utgår från några vanliga begrepp som öppnar upp för diskussioner och funderingar kring kropp - normer, representation, identitet och integritet.

Du som lärare känner din elevgrupp bäst. Vi har här gjort olika förslag till övningar och efterarbete som antingen går att använda var för sig eller som en helhet, allt utifrån det du tror fungerar.

Bokhylla: Kroppen

Integritet och samtycke

- Junior vill inte: en bok om samtycke (Caroline Engvall / 3–6 år)
- Neo bäst på tv-spel (Sofie Silverbring / 6–9 år)
- Noelias hemlighet (Caroline Engvall & Katarina Vintrafors / 9–12 år)

Olikheter och identitet

- Grodan och främlingen (Max Velthuis / 3–6 år)
- Mahalas magiska penna (Malala Yousafzai / 6–9 år)
- Tänk dig att fly (Pimm van Hest & Aron Dijkstra / 9–12 år)

Filmhylla: Kroppen

- Bajsfilmen (45 min, åk 1–6) SVT Play
- Jag vill se Gällivare brinna (kortfilm, åk 6+) Filmriket Play
- Aldrig som första gången (kortfilm, åk 6+) Filmriket Play
- Min lilla syster (långfilm, åk 6+) Filmriket Play

Övningar

3.2 Vad är en kropp?

Samtala

Vilka kroppar fick ni möta i berättelsen?

Hur beskrivs eller gestaltas kropparna?

Såg alla likadana ut eller var de olika? På vilket sätt?

Finns det fler sorters kroppar än de ni såg i berättelsen?

Jämför gärna hur kroppar beskrivs i olika berättelser ni tagit del av!

Finns det kroppar som är "mer vanliga" än andra?

Finns det kroppar som saknas?

Finns det någon bild eller scen i berättelsen som ni särskilt tänker på när ni hör ordet kropp?

Samtala

Vad är en kropp? Vad kan en kropp vara? Hur kan en kropp kännas? Vad betyder himlakropp, kroppkakor och över min döda kropp? Finns det fler liknande ord och uttryck med kropp i sig? Gör en lista eller mindmap på tavlan för att se vilka olika uttryck ni kommer på.

Känn din kropp

Låt alla stilla sig där de är. Blunda. Hur känns kroppen precis nu? Var är den varmast? Var är den kallast? Kittlar det någonstans i kroppen? Fokusera på en kroppsdel i taget. Hur känns fötterna? Benen? Magen? Halsen? Huvudet? Hur känns det att klappa sig själv på kinden? Klia sig i håret? Hur känns det om någon annan klappar dig på kinden? Kittlar dig på knäet? Gnugga handflatorna mot varandra en stund och håll sedan handflatorna mot ditt ansikte

utan att röra det. Hur känns det? Hur känns det i kroppen efter att du hoppat på ett ben? Snurrat tre varv? Dansat med klassen en stund?

Gestalta

Res er upp och gestalta olika kroppar. Kroppen vi är i känns på sitt sätt, hur känns det att vara i andra kroppar? Välj ut karaktärer i boken och filmen, hur är det att vara i deras kroppar?

Pröva sedan vidare med olika kroppar som ni kommer på. En nyfödd kropp, en gammal kropp,

en sjuk kropp, en frisk kropp. Hur känns det om vi provar att vara något helt annat - ett hav, en båt, en tiger, ett flygplan, en blomma?

Rita

Utforska kroppar genom att rita. Vad händer om alla får samma instruktion - blir bilderna lika eller olika? Diskutera vad som skiljer dem åt? Instruktionen kan bestå i att rita ett barn, en farmor, en utomjording, en clown, en häst, en fotbollsspelare eller vad som helst.

Normer

Samtala

Vad är en norm? Vilka normer kan ni tänka på utifrån berättelsen? Känner ni igen dem från ert eget liv?

Fanns det tillfällen när någon karaktär gick emot en norm? Vad hände då? Hur kändes det? När kan det vara bra att bryta en norm?

Jämför gärna normer i en bok och i en film, går det att hitta liknande normer? Ge gärna exempel på scener och uppslag.

Hur tror ni det känns i en kropp att bryta mot en norm?

Normer finns överallt omkring oss. Att vi är tysta när någon annan pratar, eller att vi vet hur vi bör bete oss när vi åker buss är båda exempel på normer som får vårt samhälle att flyta på lite mer friktionsfritt än om vi alla hade gjort på egna sätt. Normer behöver alltså inte alltid vara något dåligt. Att bryta mot en norm är ofta förenat med någon form av straff. Kanske får man inte vara med i kompisgänget om man inte har "rätt" kläder eller betar sig "rätt". Och i vissa fall kan det vara direkt farligt att bryta mot en norm kring exempelvis sexualitet eller utseende, och den som gör det riskerar att bli utsatt för diskriminering eller andra kränkande beteenden.

Vem får synas?

Samtala

Vilka människor finns representerade i berättelserna? Hur framställs de olika personerna eller grupperna? Stämmer det överens med era egna erfarenheter? Är det positiva eller negativa

framställningar? Skulle man kunna göra det på andra sätt?

Kan alla vara och bli vad som helst? Till exempel en statsminister, dansare, professor, läkare, lärare eller influencer? Hur känns det när man känner igen sig i någon som man ser eller läser om?

Representation handlar om vilka som syns och hörs i berättelser och medier. Finns det vissa som det berättas om ofta och andra som vi nästan aldrig får höra om eller se, när det gäller kön, hudfärg, kroppsform, funktionsvariationer, klädstil och ålder? Varför är det så i så fall?

Prata om genrebegreppet - vilka personer tänker ni på i en romantisk berättelse, en skräckberättelse, en berättelse om kriminalitet, en rolig berättelse. Är det skillnad om berättelsen kommer från Sverige, USA eller något annat land? Varför skiljer det sig åt?

Identitet

En persons **identitet** är det som gör den unik.

Samtala

Vem är du? Vad är identitet? Hur mycket av det som är vi, vår identitet, sitter i kroppen? Hur kan man få reda på mer om sin egen identitet? Är man samma person hela livet eller förändras vi och hur mycket i så fall? Kan ni minnas att ni varit på andra sätt än ni är idag? Prata om hur ni tror att ni kommer att vara om fem år, om tio år. Är ni fortfarande samma personer med samma identitet då?

Samtala

Välj en karaktär i berättelsen och beskriv hans identitet. Fundera ensamma eller tillsammans och gör sedan en gemensam beskrivning.

Vem och vad är karaktären? Gå igenom ålder, ursprung, hobbies, utseende, yrke, färdigheter, sexualitet eller annat relevant för karaktären.

Låt sedan eleverna lista sina egna identiteter, med frågan vem och vad är du? Vad spelar roll i just din identitet?

**Välj en karaktär i berättelsen
och beskriv hans identitet.
Fundera ensamma eller
tillsammans och gör sedan
en gemensam beskrivning.
Vem och vad är karaktären?**

Samtala och skapa

Skapa en egen karaktär och bestäm vilken identitet den ska ha.

Pröva att uttrycka identitet - heta stolen

Ställ stolar i en ring, en för varje elev.

Läs upp ett påstående för gruppen, till exempel "kläder är viktiga för ens identitet".

Alla som håller med om påståendet markerar det genom att byta plats med någon annan. Alla som inte håller med sitter kvar.

Om du märker att intresse för vidare samtal finns, ställ ytterligare frågor om hur eleverna tänkte i sina ställningstaganden. Kring vissa

teman kanske det finns väldigt mycket att säga och andra gånger inget alls.

Gå vidare till nästa påstående.

Integritet

Samtala

Vad betyder samtycke? Fanns det något i berättelserna som handlar om samtycke? På vilket sätt? Hur kan man se på karaktärerna om de vill eller inte vill samma sak? På vilket sätt? Hur kan man göra för att visa och uppfatta samtycke om man till exempel vill krama någon?

Gestalta

Testa att skapa situationer genom rollspel där ni ska gestalta en scen där några träffas på stan och ska känna av om det är läge för en kram, handskakning eller bara ett "hej" vid mötet.

Gestalta - pröva din gräns

Pröva att säga nej. Dela in gruppen i två och två. Eleverna ställer sig på några meters avstånd. Den ena eleven går mot den andra tills den eleven lyfter upp handen och säger nej. Går ut på att känna efter när den andre kommer för nära och att höra sig själv säga nej. Byt sedan roll. Pröva gärna flera gånger.

En variation på övningen kan vara att gestalta karaktärer i filmen eller boken och pröva på vilket avstånd de hade sagt nej till varandra.

Integritet är varje persons rätt till ett privatliv och en personlig sfär där oönskade intrång kan avvisas. Du har själv rätt att bestämma om någon får röra vid dig och om någon kommer för nära. Gränserna är olika för olika personer, och i olika situationer.

3.3 Exempel på metod för bok och film

Bok - Jag rymmer (Eva Lindström)

Film - Djuren på djuris

- Läs boken.
- Se ett eller flera avsnitt ur Djuren på djuris.

Övning - jämföra bok och film

- Hur visar djuren i de olika böckerna känslor?
- Hur vet man om de är glada, ledsna, arga, förvirrade, ensamma, missförstådda, lugna, mätta, hungriga?
- Visar de känslorna på samma sätt i boken som i filmen?
- Finns det något djur ni känner igen er i?
- Hur tror ni att det känns att vara fåret som rymmer i boken?
- Eller mården som fåret flyttar in hos?
- Eller gänget som är kvar i hagen?
- Hur tror ni att det är att vara ett av djuren på djuris?

- Vilket djur skulle ni vilja vara om ni fick välja? Hur känns det?
- Vad skulle ni vilja säga till fåret som rymmer?
- Vad skulle ni vilja prata med djuren på djuris om?
- Vilka känslor tror ni att djuren skulle ha om de från boken och filmen mötte varandra?

Fördjupning

- Hur framställs djurens känslor i boken respektive filmen?
- Skildras de på olika vis? Varför tror ni att det gör det i så fall?
- Vad kan filmen göra i sitt berättande som inte boken kan?
- Och vad kan boken göra som filmen inte kan?

